Leena Mäkipää

Hallituksen esitys ympäristörikosdirektiivin täytäntöönpanoa koskevaksi lainsäädännöksi

HE 157/2026 vp

Esityksen tausta ja tavoite

- Esityksen mukaisella lainsäädännöllä pannaan pääosin täytäntöön uuden ympäristörikosdirektiivin velvoitteet (Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi (EU) 2024/1203 ympäristön suojelusta rikosoikeudellisin keinoin ja direktiivien 2008/99/EY ja 2009/123/EY korvaamisesta)
- Korvataan vanha ympäristörikosdirektiivi vuodelta 2008; taustalla EU:n komission arvio vanhan direktiivin tehottomasta täytäntöönpanosta
- Hallituksen esityksen valmistelu
    - Valmistelu työryhmässä (05/2024 – 10/2025)
    - Lausuntokierros kevättalvella 2026
    - Jatkovalmistelu oikeusministeriössä
- Tavoite: ympäristörikosdirektiivin velvoitteiden täytäntöönpano; ympäristön suojeleminen entistä tehokkaammin rikosoikeudellisin keinoin ja ympäristörikollisuuden ennalta ehkäiseminen ja torjuminen

Esityksen ydinsisältö (1/8)

- Ympäristön turmelemista ja luonnonsuojelurikosta koskeviin rangaistussäännöksiin lisättäisiin uusia tekotapoja
  - Merkittävimmät täydennykset koskevat ympäristön turmelemisen (rikoslain, RL, 48 luvun 1 §) osalta:
    - Jätteiden laitonta keräämistä, kuljettamista ja käsittelyä sekä eräiden jätehuoltoon liittyvien velvollisuuksien laiminlyöntiä
    - EU:n kemikaaleja ja haitallisia aineita koskevien asetusten vastaista aineen markkinoille saattamista
    - Eräitä säteilylain (859/2018) ja uuden ydinenergialain (775/2026) vastaisia tekoja
    - Ympäristön muuttamiseen ryhtymistä ns. YVA-hankkeen toteuttamista ilman laissa edellytettyä lupaa tai suunnitelmaa

Esityksen ydinsisältö (2/8)

- Luonnonsuojelurikosta koskevaan säännökseen (RL 48 luvun 5 §) lisättäisiin tekotapoina:
  - Luonnonsuojelulainsäädännön vastainen luontokohteen myytäväksi tarjoaminen
  - Luonnonvaraisten eläinten ja kasvien kauppaa koskevan niin sanotun CITES-asetuksen ((EY) N:o 338/97) vastainen eräiden kohteiden maahantuonti
  - Oikeudeton Natura 2000 -verkostoon kuuluvalla alueella olevan, alueen suojelun perusteena olevan, luontodirektiivissä (92/43/ETY) tarkoitetun eläinlajin yksilön tai yksilöiden häiritseminen siten, että se haittaa merkittävästi lajin suotuisan suojelutason säilyttämistä tai saavuttamista

Esityksen ydinsisältö (3/8)

- Uusia rangaistussäännöksiä rikoslakiin
  - Jäterikos ja törkeä jäterikos (RL 48 luvun uusi 4 a ja 4 b §)
  - Ilmakehän heikentäminen ja törkeä ilmakehän heikentäminen (RL 48 luvun uusi 4 c ja 4 d §)
  - Ympäristöä vaarantavan tuotteen markkinoillesaattamisrikos ja törkeä ympäristöä vaarantavan tuotteen markkinoillesaattamisrikos (RL 48 luvun uusi 4 e ja 4 f §)

  → Perustekomuodossa rangaistusasteikko sakkoa tai vankeutta enintään 2 vuotta; törkeässä tekomuodossa rangaistusasteikko vankeutta vähintään 4 kuukautta ja enintään 5 vuotta

Esityksen ydinsisältö (4/8)

- Vieraslajirikos (RL 48 luvun uusi 4 g §)
  - EU:n ns. vieraslajiasetuksen ((EU) N:o 1143/2014) vastaiset oikeudettomat teot, koskevat EU:n kannalta merkityksellisiä haitallisia vieraslajeja
    - Esim. haitallisen vieraslajin päästäminen ympäristöön, käyttäminen, kasvattaminen tai viljeleminen
    - Pääosin teot rangaistavia myös, kun on kyse toimimisesta vastoin asetuksen nojalla myönnettyä lupaa tai hyväksynnän ehtoa
  - Vieraslajeista aiheutuvien haittojen torjunnasta annetun lain (1709/2015) vastaiset oikeudettomat teot, koskevat ko. lain mukaisia merkityksellisiä haitallisia vieraslajeja
  - Teon on oltava omiaan aiheuttamaan huomattavaa vahinkoa ympäristölle taikka kuoleman, vakavan vamman tai vakavan sairauden ihmiselle
  - Rangaistava tahallisena; vastoin lupaa tai hyväksyntää tehdyt teot myös törkeästä huolimattomuudesta tehtynä
  - Rangaistusasteikko sakkoa tai vankeutta enintään 3 vuotta

Esityksen ydinsisältö (5/8)

- Metsäkatorikos ja törkeä metsäkatorikos (RL 48 a luvun uusi 3 c ja 3 d §)
  - EU:n metsäkatoasetuksen ((EU) 2023/1115) 3 artiklan vastainen hyödykkeen tai tuotteen markkinoille saattaminen, markkinoilla saataville asettaminen tai vienti
  - Koskee muuta kuin vähäistä määrää tällaista tuotetta tai hyödykettä
  - Koskee tahallisia tai törkeästä huolimattomuudesta tehtyjä tekoja
  - Tahallisen rikoksen yritys rangaistava
  - Törkeän metsäkatorikoksen kvalifiointiperusteet: 1) rikoksen kohteena on erityisen suuri määrä 3 c §:ssä tarkoitettua hyödykettä tai tuotetta, 2) tavoitellaan huomattavaa taloudellista hyötyä taikka 3) rikos tehdään erityisen suunnitelmallisesti + kokonaistörkeysarvostelu
  - Rangaistusasteikko: perusmuotoisessa sakkoa – enintään 2 vuotta vankeutta; törkeässä vankeutta vähintään 4 kuukautta ja enintään 5 vuotta

Esityksen ydinsisältö (6/8)

- Lisäksi säädettäisiin uudesta erityisen ankarasti rangaistavasta rikoksesta eli ympäristön tuhoamisesta, jossa enimmäisrangaistus 8 vuotta (RL 48 luvun uusi 5 b §)
  - tahalliset teot, jotka täyttävät törkeän ympäristön turmelemisen, törkeän luonnonsuojelurikoksen tai vieraslajirikoksen tunnusmerkistön, ja
  - jotka aiheuttavat erityisen vakavan vahingon Natura-alueelle, arvokkaalle ekosysteemille tai ilman, veden tai maaperän laadulle tai mainitun alueen tai ekosysteemin tuhoutumisen

- Edellä mainittujen muutosten merkitys:

→ Uudet rangaistussäännökset sekä voimassa olevien täydennykset tulisivat kattamaan paljon sellaisia tekoja, jotka ovat voimassa olevassa aineellisessa ympäristölainsäädännössä rangaistavia sakon uhalla

→ Rangaistussääntely ankaroituisi monen teon kohdalla

→ Rangaistavuuden ala laajenisi joiltakin osin

→ Myös yritys säädettäisiin rangaistavaksi monen teon kohdalla

Esityksen ydinsisältö (7/8)

- Uudet soveltamisalasäännökset rikoslain 48 ja 48 a lukuihin (48 luvun 8 §; 48 a luvun 4 b §)
  - Viranomaisen myöntämän luvan nojalla toimiminen rinnastettaisiin ilman lupaa toimimiseen
  - Koskee eräitä poikkeuksellisia tilanteita; esim. jos lupaa haettaessa lupaviranomaista on erehdytetty tai jos kyseessä oleva lupa ilmeisellä ja olennaisella tavalla rikkoo asiaankuuluvia aineellisoikeudellisia vaatimuksia
  - Jos ilman lupaa toimiminen on säädetty rangaistavaksi, rangaistavuus ulottuisi myös tällaisen luvan nojalla toimimiseen
- Oikeushenkilön rangaistusvastuuta koskevat muutokset
  - Yhteisösakon asteikko ankaroituisi direktiivin velvoitteita täytäntöönpanevien rikosten kohdalla (rikoslain 9 luvun uusi 5 a §)
    - Yleinen asteikko: 2 000 eur – 3 milj. euroa
    - Erittäin suuria oikeushenkilöitä koskeva asteikko: 15 000 euroa – 40 milj. euroa, kuitenkin enintään 5 % maailmanlaajuisesta liikevaihdosta
  - Direktiivin velvoitteita täytäntöönpanevien ympäristörikosten kohdalla sovellettavat yhteisösakon asteikot poikkeaisivat huomattavalla tavalla muihin rikoksiin sovellettavasta yhteisösakon asteikosta (850 – 850 000 euroa)
  - Useita uusia tekoja oikeushenkilön rangaistusvastuun piiriin

Esityksen ydinsisältö (8/8)

- Muita muutoksia rikoslakiin
  - Esim. jäterikoksen syyteoikeuden erityinen 10 vuoden vanhentumisaika (rikoslain 8 luvun 1 §)
  - Törkeän rikoksen ilmoittamatta jättäminen kattamaan ympäristön tuhoamisen (rikoslain 15 luvun 10 §); terroristisessa tarkoituksessa tehty ympäristön tuhoaminen uutena rangaistussäännöksenä (rikoslain 34 a luvun 2 §)
- Muut lainsäädäntömuutokset, mm.
  - Pakkokeinolaki
    - Törkeä jäterikos ja ympäristön tuhoaminen telekuuntelun perusterikoksiksi
  - Hankintalait
    - Törkeää jäterikosta, törkeää ilmakehän heikentämistä, törkeää ympäristöä vaarantavan tuotteen markkinoillesaattamisrikosta ja ympäristön tuhoamista koskevat lainvoimaiset tuomiot johtaisivat poissulkemiseen tarjouskilpailusta

Muuta

- Lakiehdotusten voimaantulo mahdollisimman pian
  - Ympäristörikosdirektiivin täytäntöönpanon määräaika ollut 21.5.2026
  - EU:n komissio käynnistänyt rikkomusmenettelyn heinäkuussa 2026
- Ahvenanmaan maakunnalla lainsäädäntötoimivaltaa

Kiitos!

Leena Mäkipää

leena.makipaa@gov.fi

p. 029 515 0082

OIKEUSMINISTERIÖ
JUSTITIEMINISTERIET